

Barn- och familjestatistik 2011

LE0102

I denna beskrivning redovisas först allmänna uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde	2
A.3	SOS-klassificering	2
A.4	Statistikansvarig	2
A.5	Statistikproducent	2
A.6	Uppgiftsskyldighet	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik	3
A.11	Statistikanvändning	4
A.12	Uppläggning och genomförande	4
A.13	Internationell rapportering	4
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	4
B	Kvalitetsdeklaration	5
B.0	Inledning	5
B.1	Innehåll	5
1.1	Statistiska målstorheter	5
1.1.1	Objekt och population	5
1.1.2	Variabler	6
1.1.3	Statistiska mått	6
1.1.4	Redovisningsgrupper	7
1.1.5	Referenstider	7
1.2	Fullständighet	7
B.2	Tillförlitlighet	7
2.1	Tillförlitlighet totalt	7
2.2	Osäkerhetskällor	7
2.2.1	Urval	7
2.2.2	Ramtäckning	8
2.2.3	Mätning	8
2.2.4	Svarsbortfall	9
2.2.5	Bearbetning	10
2.2.6	Modellantaganden	10
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått	10

B.3	Aktualitet	11
3.1	Frekvens	11
3.2	Framställningstid.....	11
3.3	Punktlighet	11
B.4	Jämförbarhet och sam användbarhet.....	11
4.1	Jämförbarhet över tiden.....	11
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	11
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	11
B.5	Tillgänglighet och förståelighet.....	11
5.1	Spridningsformer.....	11
5.2	Presentation	12
5.3	Dokumentation.....	12
5.4	Tillgång till primärmaterial	12
5.5	Uppl ynningstjänster.....	12

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Levnadsförhållanden

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Levnadsförhållanden

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS): Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: Box 24 300, 104 51 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100
Kontaktperson: Anna Nyman
Telefon: 08 – 506 94 594
Telefax: 08 – 506 94 772
E-post: demografi@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: Box 24 300, 104 51 Stockholm
Besöksadress: Karlavägen 100
Kontaktperson: Anna Nyman
Telefon: 08 – 506 94 594
Telefax: 08 – 506 94 772
E-post: demografi@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgifter till årliga barn- och familjestatistiken hämtas enbart från befintliga register inom SCB. Statistiken baseras till stor del på uppgifter från *Registret över totalbefolkningen* (RTB), som i sin tur bygger på uppgifter som Skatteverket levererar från folkbokföringen. Många av de variabler som används i barnstatistiken används ursprungligen i befolkningsstatistiken och enligt förordningen om den officiella statistiken, SFS 2001:100, ska Skatteverket lämna de uppgifter som behövs för befolkningsstatistiken till SCB.

I barn- och familjestatistiken används även uppgifter från urvalsundersökningar. Uppgiftsskyldighet för urvalsundersökningarna föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

De uppgifter som inhämtas från *Arbetskraftsundersökningarna* (AKU), *Hushållens ekonomi* (HEK) och *Inkomster och skatter* till Barn- och familjestatistiken är endast på aggregerad nivå och inga personuppgifter förekommer här. De aggregerade uppgifterna raderas när statistiken är färdigställd. Se vidare avsnitt A.8 *Gallringsföreskrifter* i *Beskrivning av statistiken* för respektive grundundersökning, www.scb.se.

För övriga uppgifter inom Barn- och familjestatistiken som är hämtade från *Registret över totalbefolkningen* (RTB) samt *Geografidatabasen* finns ännu inga fastställda gallringsbeslut. Bevarandebehovet är under utredning.

A.9 EU-reglering

Inom Barn- och familjestatistiken finns ingen EU-reglering.

A.10 Syfte och historik

På uppdrag av Socialdepartementet har SCB sedan 1999 framställt årlig statistik över barn och deras familjer. År 2010 var ett undantag då ingen statistik publicerades. Syftet med statistiken är att belysa barns levnads- och familjeförhållanden. Grundläggande för barnstatistiken är att det är barnen själva som är redovisningsenhet.

Statistiken har under åren 1999–2007 publicerats i rapporten *Barn och deras familjer* (Demografiska rapporter). Därefter publiceras statistiken i *Statistikdatabasen* och som texter, tabeller och diagram på SCB:s webbplats, www.scb.se/le0102. Från och med 2011 års produktionsomgång redovisas valda delar av statistiken i artikelformat på SCB:s webbplats.

A.11 Statistikanvändning

Barn- och familjestatistiken har en bred grupp av användare, där departement och myndigheter är huvudanvändarna. Statistiken används också av media, studerande och allmänhet för att belysa olika frågeställningar och utvecklings-trender i samhället.

A.12 Uppläggnings och genomförande

Inom barn- och familjestatistiken görs en årlig rapportering som beskriver barns situation ur olika perspektiv. Statistiken gäller barnfamiljers sammansättning, separationer mellan föräldrar, syskon, ekonomisk standard, boende, barnomsorg och föräldrars sysselsättning. Uppgifterna kommer i första hand från SCB:s totalräknade register och då i huvudsak *Registret över totalbefolkningen* (RTB) men även från *Geografidatabasen*. Utöver RTB används *Inkomster och skatter*, uppgifter från urvalsundersökningarna *Arbetskraftsundersökningarna* (AKU) och *Hushållens ekonomi* (HEK).

Emellanåt ges specialpublikationer ut inom barn- och familjestatistiken. I dessa rapporter görs fördjupningar inom olika ämnesområden. De senaste rapporterna är *Barn, boendesegregation och skolresultat* (Demografiska rapporter 2007:2) samt *Barnens tid med föräldrarna* (Demografiska rapporter 2004:1).

A.13 Internationell rapportering

För barn- och familjestatistiken sker ingen internationell rapportering.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Beslut har tagits om att på sikt övergå till *Inkomster och skatter* som enda källa till statistiken om ekonomin i barnfamiljerna.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i sina undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sammanvändbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

För mer information om kvalitetsbegreppet för officiell statistik och en mer detaljerad redovisning av innebörden i de fem huvudkomponenterna, se rapporten *Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik (MIS2001:1)* i serien *Meddelande i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik*. Publikationen finns på SCB:s webbplats.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Målstorheterna i den årliga barnstatistiken är främst av fyra slag:

- Uppgifter från befolkningsstatistiken med barn som redovisningsenhet, exempelvis andel barn i olika familjetyper, andel barn som lever med båda sina föräldrar och antalet hemmaboende syskon.
- Uppgifter från befolkningsstatistiken med familjer som redovisningsenhet, exempelvis uppgifter om barnfamiljernas storlek och olika familjetyper.
- Demografiska uppgifter som hänt under året, rörande barn. Exempelvis antalet föräldraseparationer, flyttningar och adoptioner.
- Uppgifter om barns levnadsförhållanden med barn som redovisningsenhet, utifrån olika urvalsundersökningar. Exempel på detta är föräldrarnas sysselsättning (AKU) och familjens ekonomi (HEK).

1.1.1 Objekt och population

Målpopulationen för den årliga barnstatistiken utgörs av barn och ungdomar 0–21 år som är folkbokförda i Sverige den 31 december aktuellt år samt familjer med hemmaboende barn i åldrarna 0–21 år.

1.1.2 Variabler

Nedan redovisas ett urval av de variabler som används i den årliga barnstatistiken.

Föräldrarnas sammanboendeform

Barn och familjer redovisas efter om föräldrarna är ensamstående (mor eller far) eller sammanboende (gifta eller sambo). När det gäller samboskap finns brister i statistiken som gör att enbart sambor med gemensamma barn kan identifieras. Därför sker en underskattning av antalet barn och familjer där föräldrarna är sambo.

Familjetyp

Redovisning i traditionella kärnfamiljer, ombildade familjer eller familjer med en ensamstående förälder. Med traditionella kärnfamiljer menas familjer där alla barn i familjen är föräldrarnas gemensamma. Ombildade familjer är familjer där det finns barn från något tidigare förhållande.

Hemmaboende

Barn och ungdomar som är folkbokförda på samma fastighet som någon eller båda sina föräldrar eller andra personer i föräldrars ställe räknas som hemmaboende.

Boende med båda ursprungliga föräldrarna

Barn och ungdomar som är folkbokförda på samma fastighet som båda sina ursprungliga föräldrar (biologiska eller adoptivföräldrar).

Vårdnad

Uppgifter om vårdnad finns för hemmaboende barn under 18 år. Föräldrar eller andra personer i föräldrars ställe kan ha gemensam vårdnad eller ensam vårdnad. En uppdelning sker också efter om det är de biologiska föräldrarna eller andra i föräldrars ställe som har vårdnad om barnet.

Föräldrarseparationer

Antal barn med sammanboende föräldrar (gifta eller sambo) i slutet av året som är folkbokförda på samma fastighet som endast en av föräldrarna i slutet av följande år.

Avstånd till frånlevande förälder

Avstånd i kilometer till den förälder barnet inte bor tillsammans med.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska mått som används är i huvudsak summor, andelar och medelvärden. Några exempel är andel barn som bor med båda sina ursprungliga föräldrar, antal separationer per 100 barn och genomsnittligt antal barn per familj.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Statistiken över barn redovisas genomgående efter ålder och kön. Redovisningsgrupper skapas dessutom utifrån bland annat familjetyp, föräldrars sammanboendeform och föräldrars födelse land (födda i Sverige och födda utomlands).

1.1.5 Referenstider

Referenstidpunkt för uppgifter som bygger på befolkningsstatistiken är den 31 december 2011 med undantag för uppföljning av vårdnadshavare efter en separation, där referenstidpunkten är den 31 mars 2012. För statistik som rör händelser kring flyttningar och separationer samt uppgifterna från *Inkomster och skatter* och *AKU* är referensperioden år 2011. För uppgifter från *HEK* är referensåret 2010.

1.2. Fullständighet

Den årliga barnstatistiken redovisar uppgifter om barns familje- och levnadsförhållanden. På grund av att folkbokföring sker på fastighet och inte lägenhet kan inte sambor utan gemensamma barn identifieras. Statistiken över barn som bor med en ensamstående förälder eller med en förälder och en styvförälder är därför bristfällig. Det finns begränsade möjligheter att redovisa det faktiska boendet bland barn med separerade föräldrar. Barn som bor växelvis hos båda föräldrar kan inte särredovisas i den totalräknade statistiken.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Den statistik som baseras på uppgifter från RTB har allmänt sett god kvalitet. När det gäller att särskilja barn och familjer med en ensamstående förälder från de med samboföräldrar utan gemensamma barn är kvaliteten bristfällig. *Beskrivning av statistiken* för Befolkningsstatistik ger en utförlig beskrivning av tillförlitligheten för statistik från RTB.

För statistiken som hämtats från AKU, HEK och Inkomster och skatter hänvisas till *Beskrivning av statistiken* för dessa undersökningar för en utförlig beskrivning av tillförlitligheten.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Registret över totalbefolkningen (RTB) och Inkomster och skatter

Statistiken från RTB samt Inkomster och skatter är totalräknad och urvalsosäkerhet förekommer därför inte.

Arbetskraftsundersökningen (AKU)

Uppgifterna från AKU gäller data från AKU 2011. AKU använder ett förfarande med urvalspaneler, vilket medför att en utvald person intervjuas var tredje månad tills han/hon varit med i undersökningen 8 gånger, dvs. under cirka två år. Ett månadsurval omfattar cirka 29 500 personer i åldrarna 15–74 år. För barnstatistiken utnyttjas urvalet från samtliga tolv månadsundersökningar och skattningarna från undersökningen avser medelvärden över året. Vid framställningen av statistik om barn låter man urvalspersonernas barn utgöra redovisningsobjekt. Urvalspersonen kan antingen vara mamman eller pappan. Urvalspersonerna uppger om de är gifta, sambor eller ensamstående samt anger antalet hemmaboende barn, deras födelseår och månad. Därigenom kan man få information om antalet hemmaboende barn i olika åldrar och om andelen som bor med sammanboende föräldrar (gifta eller sambor) respektive med ensamstående mamma eller pappa. AKU har ett individurval. Uppgifter om eventuell make/maka eller sambo samlas inte in. Man kan alltså inte få uppgifter för båda föräldrarna i familjen. Uppgifterna om antalet barn som bor med sammanboende föräldrar eller med ensamstående mor har tagits fram utifrån intervjuer med kvinnor och uppgifterna om antal barn som bor med ensamstående far utifrån intervjuer med män. Detta sätt att räkna ger en överskattning av antalet barn. Vi har ingen uppgift om barnen bor växelvis hos sin mamma och pappa och dessa kommer därför att dubbelräknas.

Hushållens ekonomi (HEK)

Uppgifter om urvalspersonernas familjesituation inhämtas genom en telefonintervju som genomförs i början av året efter inkomståret. I urvalet år 2010 ingick 17 000 hushåll. Familjesituationen avser det gångna årsskiftet, dvs. slutet av inkomståret. Frågorna i intervjun avser samtliga familjemedlemmar som bor tillsammans. För barnens del erhålls därmed uppgifter om både mammans och pappans förhållanden.

2.2.2 Ramtäckning

I RTB och IoT förekommer viss övertäckning och undertäckning, vilken redovisas i *Beskrivning av statistiken* för Befolkningsstatistik, www.scb.se/be0101, respektive Inkomster och Skatter, www.scb.se/he0110.

De urvalsundersökningar som används har RTB-befolkningen som urvalsram. Ramtäckningen beskrivs i *Beskrivning av statistiken* för respektive undersökning, för AKU se www.scb.se/aku, för Hushållens ekonomi se www.scb.se/he0103.

2.2.3 Mätning

Barn- och familjestatistiken baseras på uppgifter från redan befintliga undersökningar och register. Huvuddelen av statistiken kommer från RTB. RTB hämtas från de externa folkbokföringsregistren och är administrativa till sin karaktär. Primärt är det folkbokföringsmyndigheterna (skattekontoren) som samlar in, mäter och registrerar uppgifterna. Insamlingen genomförs i fastställda rutiner och med hjälp av olika typer av blanketter.

För mer information om mätning och mätfel för RTB, se *Beskrivning av statistiken* för Registret över totalbefolkningen www.scb.se/be0101.

Uppgifter om geografiska koordinater för boendet hämtas från Geografidatabasen och kopplas samman med folkbokföringsuppgifter enligt RTB.

Uppgifter till HEK samlas in genom telefonintervjuer och från administrativa register. Uppgifter till AKU samlas in av intervjuare vid SCB genom telefonintervjuer och grunddata till IoT hämtas från Skatteverket och andra myndigheter. Se *Beskrivning av statistiken* för Inkomster och skatter www.scb.se/he0110, Hushållens ekonomi www.scb.se/he0103 och Arbetskraftsundersökningen www.scb.se/aku.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värde på en eller flera variabler i en undersökning inte kan hämtas in. Saknas alla värden för ett undersökningsobjekt (t.ex. person, företag, kommun osv.) är det frågan om *objektsbortfall*.

Partiellt bortfall uppstår när enstaka värden saknas hos ett objekt. Med partiella svar menas ofullständiga intervjuer. Det finns kriterier för hur mycket av intervjun som ska vara genomförd för att intervjun ska räknas som svar.

Andelen svartsbortfall i HEK 2010:

- Avböjde medverkan 15,9 procent
- Ej anträffade 19,5 procent
- Förhindrad medverkan 2,0 procent
- Totalt svartsbortfall 37,3 procent.

Andelen svartsbortfall i AKU 2011:

- Avböjde medverkan 11,7 procent
- Ej anträffade 12,8 procent
- Övrigt 0,9 procent
- Totalt 25,4 procent

För mer information kring svartsbortfall för HEK och AKU, se *Beskrivning av statistiken* www.scb.se/he0103 och www.scb.se/aku.

Förekomsten av *objektsbortfall* är obefintlig i RTB och IoT. För vissa objekt saknas dock uppgifter om vissa variabler, vilket då klassas som *partiellt bortfall*. I vissa fall kan det vara svårt att avgöra om ett saknat värde är förorsakat av ett partiellt bortfall eller om det är en korrekt uppgift, dvs. att värde ska saknas.

Om det partiella bortfallet är stort i vissa befolkningsgrupper, t.ex. bland ensamstående föräldrar, kan det medföra ett systematiskt fel i resultatredovisningen av exempelvis fördelningen av hur många föräldrar som arbetar hel- eller deltid.

2.2.5 *Bearbetning*

Bearbetningsfel är fel som kan uppkomma när man bearbetar det insamlade materialet, manuellt eller maskinellt.

För vissa typer av fel som uppkommer vid databeredning (dataregistrering, kodning och granskning/rättning) kan man efter studier som bygger på upprepning av dessa moment ibland dra slutsatser om både risker och konsekvenser.

Andra bearbetningsfel beror på den ”mänskliga faktorn”, t.ex. beräkningsfel, programmeringsfel och systemfel. Risken för att de skall inträffa och den konsekvens detta får för statistiken är mycket svår att beräkna. SCB arbetar kontinuerligt för att minimera riskerna för negativ inverkan på statistikens tillförlitlighet på grund av fel som beror på den ”mänskliga faktorn”, både förebyggande och genom snabba åtgärder när sådana fel upptäcks.

Bearbetningarna är helt PC-baserade. Bearbetningsprogrammen är skrivna i SAS och de manuella momenten är få. Resultaten kontrolleras noggrant, för att upptäcka misstag. För Barn- och familjestatistiken finns inga kända fel kvar i bearbetningsfasen. Kontroller för eventuella bearbetningsfel i grundmaterialet har inte gjorts och eventuella bearbetningsfel i respektive register/undersökning förekommer då även i Barn- och familjeregistret.

Bearbetningen av respektive register och urvalsundersökning beskrivs i *Beskrivning av statistiken* för Befolkningsstatistik www.scb.se/be0101, Inkomster och Skatter www.scb.se/he0110, Arbetskraftsundersökningen www.scb.se/aku och Hushållens ekonomi www.scb.se/he0103.

2.2.6 *Modellantaganden*

Många av de demografiska mått som används bygger på modellantaganden som är allmänt vedertagna bland befolkningsstatistiker, som exempelvis antaganden om risktider.

Modellantaganden i de olika urvalsundersökningarna beskrivs i *Beskrivning av statistiken* för Arbetskraftsundersökningen (AKU) www.scb.se/aku och Hushållens ekonomi (HEK) www.scb.se/he0103.

2.3 **Redovisning av osäkerhetsmått**

I vissa tabeller som baseras på resultat från urvalsundersökningarna redovisas osäkerheten i form av 95 % konfidensintervall. Sannolikheten är då 95 procent att man med det använda urvals- och skattningsförfarandet erhåller ett intervall som täcker in den sökta storheten. Några andra osäkerhetsmått beräknas inte.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Statistik om barn och deras familjer publiceras årligen. Artiklar publiceras intermittent.

3.2 Framställningstid

Framställningstiden beräknat från den senaste referenstidpunkten till publicering är drygt 6 månader.

3.3 Punktlighet

Publicering sker enligt officiell publiceringsplan som finns på SCB:s webbplats.

B.4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Den årliga barnstatistiken har publicerats sedan 1999 och är jämförbar över den tidsperioden. Jämförbarheten med tidigare publicerad statistik gällande barn och familjer är begränsad till vissa uppgifter, exempelvis andelen hemmaboende 16-åringar som bor med båda sina biologiska föräldrar.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Inom statistiken är jämförbarheten mellan olika grupper med samma målstorheter god.

4.3 Sam användbarhet med annan statistik

Till stor del bygger den årliga barnstatistiken på uppgifter från RTB, som utgör basen för befolkningsstatistiken. För inkomstuppgifterna används samma definitioner som i t.ex. HEK. I många fall kan barnstatistiken därför samordnas med annan statistik. Definitionerna av t.ex. barnfamilj kan dock skilja sig mellan olika undersökningar. En kontroll av att viktiga definitioner överensstämmer bör göras innan denna typ av uppgifter används tillsammans med annan statistik.

Internationellt sett finns ingen konsensus gällande barnstatistik. Jämförelser t.ex. mellan länder bör därför göras med försiktighet.

B.5 Tillgänglighet och förstälighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken sprids via SCB:s webbplats, www.scb.se/le0102, där resultaten finns tillgängliga i *Statistikdatabasen* (SSD) där flexibla uttag kan göras för ett antal variabler. Resultaten presenteras även i form av pressmeddelanden och artiklar.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras som tabeller i *Statistikdatabasen* där möjlighet ges till egen tabellutformning, www.scb.se/le0102.

5.3 Dokumentation

Framställningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *Dokumentation av statistiken (SCBDOK)*. Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/le0102.

5.4 Tillgång till primärmaterial

De register och urvalsundersökningar som statistiken bygger på kan efter särskild prövning göras tillgängliga för forskare och utredare i aidentifierad form. SCB utför också på uppdragsbasis specialbearbetningar av register och undersökningar.

5.5 Upplysningstjänster

Anna Nyman, telefon 08–506 94 594.

Johan Tollebrant, telefon 08–506 949 96

Adress: Prognosinstitutet, Statistiska centralbyrån, 104 51 Stockholm

E-post: demografi@scb.se